

TLV

TANDVÅRDS- OCH
LÄKEMEDELSFÖRMÅNSVERKET

Återrappportering av glesbygdsbidrag för verksamhetsåret 2021

Citera gärna Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets rapporter, men glöm inte att uppge källa: Rapportens namn, år och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, januari 2023
Kontaktperson: Eva Stavenberg
Diarienummer: 00003/2023

Postadress: Box 22520, 104 22 Stockholm
Besöksadress: Fleminggatan 14, Stockholm
Telefon: 08 568 420 50
www.tlv.se

Förord

Tillgänglighet till apotek är viktigt för att säkerställa tillgång till läkemedel och apoteksservice. I syfte att förbättra förutsättningarna för apotek med begränsat kundunderlag, inrättade regeringen 2013 ett särskilt bidrag för apotek i glesbygd. I november 2020 beslutade regeringen att ändra kriterierna för glesbygdsbidrag i syfte att göra det möjligt för fler apotek att få ta del av bidraget. Målet med bidraget är att upprätthålla en god läkemedelsförsörjning i hela landet.

TLV ansvarar för att utfärda föreskrifter om hur bidragets storlek ska beräknas, handlägga och besluta om bidrag till apotek. I uppdraget ingår att ge en samlad ekonomisk redovisning av bidraget av föregående års bidragsbeslut, redovisa bidragets användning och effekter samt ge en prognos för det kommande bidragsåret. I denna rapport redovisas 2022 års beslut om bidrag för verksamhetsåret 2021.

TLV:s arbetsgrupp för rapporten har bestått av Andreas Brynolfsson Borg, Catherine Bäckvall, Eva Stavenberg och Peter Skiöld.

Stockholm, januari 2023

Agneta Karlsson
Generaldirektör, TLV

Bidrag till apotek i glesbygd

Enligt 17 § förordningen (2013:80) om bidrag till öppenvårdsapoteksservice av allmänt ekonomiskt intresse ska TLV, senast den 1 februari varje år, lämna en samlad ekonomisk redovisning av det föregående årets bidragsbeslut till regeringen.¹

Av redovisningen ska det framgå:

1. vilka tillståndshavare som har fått bidrag och vilka öppenvårdsapotek bidragen avser samt hur många ansökningar om bidrag som avslagits,
2. vilka förändringar i öppethållande som skett för de öppenvårdsapotek som fått bidrag under det tidigare året, och
3. en prognos för det kommande bidragsårets bidragsgivning.

Denna återrapportering avser beslut om bidrag för verksamhetsåret 2021. Beslut om bidrag fattades i maj 2022 med stöd av Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets föreskrifter (TLVFS 2013:4) om bidrag till öppenvårdsapoteksservice av allmänt ekonomiskt intresse.

Samlad ekonomisk redovisning

För verksamhetsåret 2021 fick fyra tillståndshavare bidrag för 44 öppenvårdsapotek.² Av dessa fick 13 apotek bidraget reducerat till godkänd nivå, det vill säga motsvarande en rörelsemarginal före av- och nedskrivningar på fyra procent. Övriga 31 apotek fick ett bidrag som resulterade i att rörelsemarginalen understeg fyra procent. Ett apotek fick avslag på ansökan.

Tabell 1. Sammanfattande tabell över beslut om bidrag för verksamhetsåret 2021

Beslut om bidrag	Antal apotek
Bifall	44
Rörelsemarginal under 4 procent efter bidrag	31
Rörelsemarginal lika med 4 procent efter bidrag	13
Avslag	1
Totalt	45

Källa: TLV

För verksamhetsåret 2021 uppgick bidraget till totalt 12,4 miljoner kronor. Apotek Hjärtat hade flest apotek som var berättigade till bidrag och fick också mest bidrag, följt av Kronans Apotek, Apoteket och Apoteksgruppen. Ett apotek fick avslag på ansökan för verksamhetsåret 2021 på grund av att rörelsemarginalen översteg fyra procent.

¹ Ändrad genom förordning (SFS 2020:853) den 23 oktober 2020, <https://svenskorfattningssamling.se/sites/default/files/sfs/2020-10/SFS2020-853.pdf>

² Varje enskilt öppenvårdsapotek ska enligt lag ha ett tillstånd utfärdat av Läkemedelsverket. En och samma tillståndshavare kan inneha tillstånd för flera apotek.

Tabell 2. Bidrag per apoteksaktör och apotek verksamhetsåret 2021

Apotek Hjärtat	Län	6 101 597	Kronans apotek	Län	3 397 171
Ankarsrum	Kalmar	437 324	Arjeplog	Norrbottn	256 664
Bjurholm	Västerbotten	367 417	Burträsk	Västerbotten	244 345
Boliden	Västerbotten	433 097	Dorotea	Västerbotten	313 056
Ekshärad	Värmland	365 997	Hedesunda	Gävleborg	428 724
Funäsdalen	Jämtland	80 452	Klintehamn	Gotland	137 442
Hede	Jämtland	384 930	Likenäs	Värmland	378 400
Husum	Västernorrland	267 731	Sorsele	Västerbotten	184 754
Hörnefors	Västerbotten	179 517	Sälen	Dalarna	227 105
Jörn	Västerbotten	558 838	Tärnaby	Västerbotten	214 669
Lammhult	Kronoberg	378 315	Virserum	Kalmar	255 563
Liden	Västernorrland	538 008	Vittangi	Norrbottn	478 248
Lit	Jämtland	343 775	Åsele	Västerbotten	278 201
Långshyttan	Dalarna	422 667			
Mörlunda	Kalmar	463 587			
Ramsele	Västernorrland	317 538			
Ryd	Kronoberg	165 852			
Ullånger	Västernorrland	105 468			
Vikbolandet	Östergötland	123 778			
Laxå	Örebro	123 887			
Skinnskatteberg	Västmanland	43 419			
Apoteksgruppen	Län	1 403 494	Apoteket AB	Län	1 483 594
Hammarstrand	Jämtland	44 704	Backe	Jämtland	422 172
Jokkmokk	Norrbottn	143 440	Gäddede	Jämtland	443 110
Lenhovda	Kronoberg	136 309	Horndal	Dalarna	384 132
Lönsboda	Skåne	0	Töcksfors	Värmland	234 180
Malå	Västerbotten	303 677			
Molkom	Värmland	266 215			
Norsjö	Västerbotten	37 621			
Storfors	Värmland	338 834			
Åseda	Kronoberg	132 694			

Källa: TLV

Bidraget har reducerats för apoteken i Ankarsrum, Liden, Mörlunda och Ryd för de månader då apoteken inte hade tillräckligt öppethållande eller var helt stängda.

Det samlade bidraget som betalats ut har varit väsentligt lägre än vad som prognostiserades när regelverket och beräkningsmodellen utformades. Regeringen har hittills avsatt 20 miljoner kronor per år³, medan det samlade utbetalda bidraget har uppgått till högst 12,4 miljoner kronor.

Antalet apotek som ansökt om glesbygdsbidrag för verksamhetsåret 2021 är det högsta sedan bidraget infördes. Ökningen förklaras av att regeringen ändrat kriterierna för glesbygdsbidrag, vilka tillämpades på ansökningar om bidrag från och med verksamhetsåret 2020. Det främsta skälet till att apotek kvalificerar sig till bidrag med det nya regelverket är att den övre gränsen för försäljning av receptförskrivna läkemedel höjts till 15 miljoner kronor.

³ Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslag 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, S2022/04739 (delvis), www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=23581

Tabell 3. Bidrag och antal ansökningar per år

	Bidrag (kr)	Ansökningar	Varav bifall	Varav avslag	Varav återtagna
2017	10 981 887	37	35	1	1
2018	10 955 768	33	33	-	-
2019	9 450 088	34	31	3	-
2020	10 536 927	39	38	1	-
2021	12 385 856	45	44	1	-

Källa: TLV

Not. Jämförelser över tid försvåras av att antal tillståndshavare som ansökt om bidrag varierar mellan åren.

Apotekens öppethållande

För att fler apotek ska kunna få ta del av bidraget sänktes kravet på genomsnittligt öppethållande från och med verksamhetsåret 2020 från 30 till 20 timmar per vecka för apotek som har en försäljning av receptförskrivna läkemedel som överstiger 3 miljoner kronor, respektive från 14 till 10 timmar per vecka för apotek med försäljning av receptförskrivna läkemedel som inte överstiger 3 miljoner kronor.

Flera apotek har ändrat öppethållandet över tid, men det går inte att dra några generella slutsatser av dessa ändringar. Uppgifterna om öppethållande är utan hänsyn till perioder då apoteken hade begränsat öppethållande eller var helt stängda. Det förekommer även att apotek ändrar öppettiderna under året, vilket gör att jämförelser mellan åren i tabellen nedan bör göras med försiktighet. Övriga apotek som ansökt om bidrag för verksamhetsåret 2021 hade, med hänsyn till ovanstående begränsningar, oförändrat öppethållande. Redovisning sker även för verksamhetsåret 2022 som jämförelse, även om det årets öppettider inte ingår i bedömningen om bidrag.

Samtliga apotek utom två har öppet mer än 30 timmar under vecka 48 2022. Undantagen är apoteket i Tärnaby⁴ och Gäddede.

Tabell 4. Apotek med förändrat öppethållande 2020–2022, timmar per vecka, exkl. nedlagda

Tillståndshavare	Ort	2020	2021	2022
Apotek Hjärtat	Ankarsrum	32,5	30,5	31,0
Apotek Hjärtat	Husum	35,0	32,5	32,5
Apotek Hjärtat	Jörn	32,5	30,0	30,0
Apotek Hjärtat	Liden	32,5	20,5	32,5
Apoteket	Gäddede	-	25,0	20,0
Kronans Apotek	Klintehamn	44,0	45,0	40,0

Källa: Uppgifter om apotekens öppethållande är hämtade från apotekens ansökningar för åren 2020 och 2021 samt från apotekens hemsidor för år 2022 (vecka 48).

Apotekens öppethållande utgör både en grund för att bedöma och beräkna storleken på bidrag, och är central för att följa bidragets användning och effekter. TLV har mot den bakgrunden behov av historiska uppgifter över apotekens öppethållande, vilka inte är tillgängliga i publika källor. TLV föreslår därför att myndigheten, med stöd av eHälsomyndigheten, utreder förutsättningarna för att

⁴ Eftersom apoteket inte ändrat öppethållandet de senaste åren redovisas det inte i tabellen. Apoteket i Tärnaby har öppet 28 timmar per vecka.

delar de uppgifter som eHälsomyndigheten samlar in från apoteksaktörerna och klarlägga om de svarar mot de krav som framgår av förordning och föreskrifter.

Bidragets användning och effekter

Målet med det särskilda bidraget för öppenvårdsapoteksservice i glesbygd, som regeringen inrättade 2013, är att upprätthålla god läkemedelsförsörjning i hela landet, det vill säga erbjuda apoteksservice i regioner där de affärsmässiga förutsättningarna att driva verksamhet är begränsade.

En majoritet av de apotek som ursprungligen uppfyllde kriterierna för att få bidrag finns kvar och har ungefär samma öppethållande som tidigare. Mot bakgrund av att antalet apotek som uppfyller kriterierna minskat ändrades kriterierna för att få bidrag från och med verksamhetsåret 2020, för att reducera risken att apotek läggs ned. Utan de ändringar som gjordes av kriterierna 2020 hade 17 apotek inte varit aktuella för bidrag för verksamhetsåret 2021. Av dessa hade 14 apotek en försäljning av receptförskrivna läkemedel som överstiger den tidigare tillåtna övre gränsen, det vill säga 10 miljoner kronor. Ytterligare tre apotek hade ett genomsnittligt öppethållande under 30 timmar vilket inte berättigat det till bidrag med tidigare kriterier.

Antalet apotek som beviljats bidrag som reducerats, dvs. en justering av bidragets storlek med hänsyn till apotekets resultat, har minskat från 58 procent 2013 till 30 procent 2021. Detta indikerar att rörelseresultatet har försämrats för apotek som ansökt och uppfyller kriterierna för glesbygdsbidrag. Verksamhetsåret 2021 hade åtta apotek ett negativt resultat även efter bidrag. Motsvarande siffra för verksamhetsåret 2020 var elva apotek.

TLV:s bedömning är att flera av dessa apotek hade riskerat att stängas om bidraget inte funnits eftersom de ekonomiska förutsättningarna då skulle ha varit sämre.

Utveckling sedan bidraget infördes

Antal orter med apotek som ligger minst 20 kilometer till närmsta apotek är i princip oförändrat sedan glesbygdsbidraget infördes. År 2013 uppfyllde apotek i 130 orter avståndskriteriet, vilket kan jämföras med apotek i 123 orter vid utgången av 2021. De apotek som lagts ner fanns i Lima, Marstrand, Unnaryd, Harads, Särna, Föllinge och Mariannelund. Orsaken till att apotek lagt ner har i flera fall varit att det inte har varit möjligt att rekrytera en farmaceut. Inget apotek har lagt ner under 2021.

I de fyra orterna Hallstahammar, Sunne, Trosa och Älmhult som hade ett apotek 2013 har det öppnat ytterligare apotek inom 20 kilometer från ett befintligt apotek. Det innebär att apotek på dessa orter inte kvalificerar för bidrag.

Prognos för de kommande bidragsåren

Osäkerheten vid TLV:s senaste prognos för hela apoteksmarknadens utveckling var påtaglig med hög inflation, räntehöjningar, höga energikostnader och ändrat säkerhetspolitiskt läge i Europa.

TLV:s prognos för apoteksmarknadens utveckling 2022–2024 visar dock på en fortsatt tillväxt i termer av försäljningsvärde och bruttoreultat.

Apotekens samlade rörelseresultat har minskat de senaste åren⁵ men uppvisar en viss återhämtning 2021. Sammantaget är dock rörelseresultatet knappt 300 miljoner kronor lägre än 2018.

TLV har under 2022 följt utvecklingen på apoteksmarknaden och träffat representanter för Apoteksbranschen. Apotekens e-handel svarar för hela tillväxten under 2021 och utgjorde 19 procent av det totala försäljningsvärdet på apoteksmarknaden 2021 jämfört med 16,3 procent 2020⁶.

Utfallet de kommande åren påverkas av hur många apotek som ansöker och är berättigade till bidrag, men även av hur apotekens rörelseresultat utvecklas. Prognosen för bidragsåret 2023, som avser verksamhetsåret 2022, uppgår till 15 miljoner kronor. Bidrag kommer att betalas ut under andra kvartalet 2023, efter att TLV prövat samtliga ansökningar.

För bidragsåret 2024 uppgår prognosen till 20 miljoner kronor per år.

⁵ TLV, 2022 års uppföljning av apoteksmarknadens utveckling, okt. 2022 (dnr. 1022/2022) [www.tlv.se/publikationer/publikationer/2022-10-18-2022-ars-uppfoljning-av-apoteksmarknadens-utveckling.html?query=*](http://www.tlv.se/publikationer/publikationer/2022-10-18-2022-ars-uppfoljning-av-apoteksmarknadens-utveckling.html?query=)

⁶ Sveriges Apoteksforening, Branschrapport 2022, mars 2022 www.sverigesapoteksforening.se/wp-content/uploads/2022/04/svap-apoteksfo%cc%88reningen_a%cc%8arsrapport_2022_sidor-1-pdf/